

Täysistunto

Torstai 20.2.2020 klo 15.59—19.11

5. Keskustelualoite YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen toteutumisesta Suomessa

Keskustelualoite KA 9/2019 vp

Keskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 5. asiana on ajankohtaiskeskustelu YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen toteutumisesta Suomessa. Ajankohtaiskeskustelun avaa keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja eli edustaja Merja Mäkisalo-Ropponen 10 minuutin puheenvuorolla. Seuraavan puheenvuoron käyttää perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru, 5 minuuttia. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja, joko 1 tai 2 minuuttia. Vastauspuheenvuorot varataan V-painiketta käyttäen. Tähän keskusteluun varataan yhteensä 1,5 tuntia aikaa.

Keskustelu

17.03 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Suomi on ratifioinut kesäkuussa 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, jonka tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Yleissopimuksen ratifiointi tarkoittaa, että sopimusta on noudatettava lakina. Yleissopimuksessa asetetaan sopimusvaltioille velvoite toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus täysimääräisesti. Sopimuksen soveltamisala on laaja kattaen kaikki elämänalueet. Yleissopimus velvoittaa kaikkia valtion toimijatahoja, kuten viranomaisia ja muita julkista valtaa käyttäviä elimiä. Sopimus velvoittaa myös huomioimaan vammaisten henkilöiden erityistarpeet ja takaamaan vammaisille samat yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuudet kuin kaikille muillekin. Vammaisten oikeuksiin kuuluu myös päättää häntä itseään koskevista asioista. Jokainen vammaisen henkilö voi tehdä itseään koskevia päätöksiä, vaikka jotkut voivat tarvita siihen tukea muun muassa tuetun päätöksenteon muodossa.

Vammaissopimuksen mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka voi estää täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisella tarkoitetaan siis henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Määritelmässä keskeistä on pitkäaikaisuus ja erityisyys. Myös esimerkiksi muistisairaudet ovat neurologisia vammaissairauksia, ja muistisairaalla tulisi olla oikeus vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin.

Vammaissopimuksen tavoitteena on taata vammaisille itsenäinen elämä ja osallisuus yhteisössä. Käytännössä omannäköisen elämän toteutuminen voi edellyttää esimerkiksi oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

keutta tulkkauspalveluun, henkilökohtaiseen avustajaan ja kuljetuspalveluun. Vammais- palvelussa ei ole kyse ylimääräisestä lisäpalvelusta tai harkinnanvaraisista etuuksista vaan lailla turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Näillä palveluilla varmistetaan, että vammainen henkilö voi elää yhdenvertaisesti muiden kanssa, käydä töissä ja ansaita rahaa sekä osallistua harrastuksiin ja haluamiinsa tapahtumiin ja tilaisuuksiin.

Vammaisten oikeudet eivät ole mielipidekysymyksiä vaan ihmisoikeuksia. Valitettavasti kaikissa näissä asioissa ilmenee jatkuvasti ongelmia, ja siksi vireillä olevan vammaislainsäädännön uudistuksen tavoitteena tulee olla lisätä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, itsenäisyyttä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Lain kirjausten tulee olla niin selkeitä, että voidaan välttää tällä hetkellä tyypillinen tilanne, jossa eri puolilla Suomea elävät vammaiset saavat laissa heille määritettyjä palveluja tulkintaerojen takia aivan eri tavoin.

Keskeisimpiä edellytyksiä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiselle ja yhdenvertaisuuden takaamiselle ovat esteettömyys ja palvelujen saavutettavuus. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut, että Suomi on vielä pitkälti esteellinen ja rakennettu vammattomille ihmisille. Esteellinen ympäristö syrji vammaisia. Esteettömyydellä tarkoitetaan sekä rakenteellisten esteiden poissaoloa että syrjimätöntä ilmapiiriä. Esteettömyydessä ei ole kyse vain liikkumisen esteettömyydestä. Siinä otetaan huomioon myös esimerkiksi näkemiseen, kuulemiseen, kommunikaatioon ja sähköiseen viestintään liittyvät asiat. Saavutettavuudella tarkoitetaan verkkopalveluita, sovelluksia ja julkaisuja, välineiden käytettävyyttä ja tiedon ymmärrettävyyttä. Esteettömyys merkitsee myös vuorovaikutukseen ja tiedonsaannin saavutettavuuteen liittyviä asioita. Tässä asiassa esimerkiksi tulkkipalvelut, pistekirjoitus ja selkokieli ovat ensisijaisen tärkeitä.

Arvoisa puhemies! Vammaisfoorumi on selvittänyt kyselytutkimuksella, miten vammaisten oikeudet toteutuvat Suomessa. Kyselyn tulokset kertovat karulla tavalla, että vammaisten itsensä arvioimana oikeudet toteutuvat joiltakin osin jopa huonosti tai erittäin huonosti. Esteettömyyteen liittyviä ongelmia on kyselyn mukaan koettu paljon esimerkiksi julkisissa tiloissa sekä katu- ja puistoalueilla. Kyselyyn vastanneista lähes 30 prosenttia koki saavutettavuuteen liittyviä ongelmia melko usein tai jatkuvasti tiedotuksessa ja viestinnässä. Eniten puutteita on tekstimuotoisessa viranomaisviestinnässä ja hätäviestinnässä. Yli puolet vastanneista oli kokenut puutteita tiedonsaannissa ja asiallisessa kohtelussa esimerkiksi koulussa ja opiskelussa, sosiaalipalveluissa ja työelämässä.

Huolestuttavaa on myös se, että monille vammaisille tai ihmisille, joilla on epämuodostumia, on arkipäivää joutua herjaamisen kohteeksi. Mitä näkyvämpää erilaisuus on, sitä todennäköisempää on joutua silmätikuksi. Vammaisfoorumin tekemän laajan verkkokyselyn perusteella huono käytös vammaisia kohtaan on entisestään yleistynyt. Kyselyyn vastanneista noin 1 500 vastaajasta liki puolet koki, että vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittaminen on vähentynyt viimeisten kahden vuoden aikana. Halventavaa tai vähättelevää kohtelua melko usein tai usein kertoi kokeneensa lähes kolmannes vastaajista, ja noin neljäsosan mukaan jopa heidän oikeuttaan elämään on kyseenalaistettu.

Arvoisa puhemies! On erittäin valitettavaa, että vammaisiin kohdistuu ennakkoluuloja, syrjintää ja poissulkemista. Vammaisilta saatetaan evätä oikeus koulutukseen, terveydenhuoltoon ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen ainoastaan heidän vammansa perusteella. Jopa oikeus omaan kotiin saatetaan evätä, kuten kansalaisaloitteessa ”Ei myytävänä” tuli hyvin esille. Toistuvien kilpailutusten takia osa vammaisista joutuu muuttamaan vastentahtoisesti kodistaan ja samalla katkaisemaan monet tärkeät ihmissuhteensa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Myös eduskunnan oikeusasiamies on havainnut toistuvasti vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa ongelmia, jotka ilmenevät muun muassa perusoikeuksien rajoittamisena kehitysvammaisten erityishuollossa, puutteina palvelusuunnitelmien laatimisessa, rajoituksina lakisääteisten palvelujen saamisessa, viivästyksinä ja menettelytapavirheinä päätöksenteossa ja asian käsittelyssä sekä puutteena toimitilojen esteettömyydessä ja asioinnin saavutettavuudessa.

Arvoisa puhemies! Jos halutaan saavuttaa hallituksen asettama työllisyystavoite, on myös vammaisten työllistymiseen kiinnitettävä enemmän huomiota. Muun muassa yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut vammaisten kokevan paljon syrjintää rekrytointitilanteissa. Hallitusohjelmassa puhutaan paljon osatyökykyisten ja vammaisten työllisyyspotentiaalista. On kuitenkin tärkeä muistaa, etteivät kaikki vammaiset ole osatyökykyisiä. Joukossa on henkilöitä, jotka pystyvät toimimaan työelämässä koko-aikaisesti, jos esimerkiksi kohtuulliset mukautukset on hoidettu asianmukaisesti. Selvitysten mukaan työnantajat eivät riittävästi tiedä, että heillä on mahdollisuus saada niin sanottua olosuhteiden järjestelytukea kohtuullisten mukautusten toteuttamiseen. Hallitusohjelmassa luvataan TE-toimistoihin lisää työhönvalmentajia, ja nyt tulisi varmistaa, että työhönvalmentajissa on myös henkilöitä, jotka ovat erikoistuneet eri vammaisryhmien työllistämisen erityiskysymyksiin.

Toki vammaisissa on myös osatyökykyisiä, ja heidänkin kohdallaan on syytä muistaa, että kaikilla ihmisillä tulisi olla oikeus osallistua taloudelliseen toimintaan, tehdä työtä ja kokea työpanoksensa olevan merkityksellinen ja hyödyttävän yhteiskuntaa. Merkityksellisyyskokeminen edellyttää myös sitä, että työstä saa palkkaa. Esimerkiksi kehitysvammaisten kohdalla tässä olisi paljon korjattavaa. Toisaalta on hyvä muistaa, että osatyökykyinen voi olla myös huippuosaaja ja omata erityistaitoja, joita kellään muilla työyhteisössä ei ole.

Arvoisa puhemies! Mitä siis voimme tehdä vammaisten oikeuksien parantamiseksi? Hallitusohjelmassa on otettu vahva painotus nykytilan korjaamiseksi. Oikea-aikaisuus ja yksilölliset palvelutarpeet ovat erityisiä haasteita vammaispalveluissa. Nämä haasteet on otettava huomioon vammaispalvelulain uudistuksessa. Samalla vammaisten omaa ääntä halutaan paremmin kuuluville esimerkiksi järjestöjen kautta.

Vammaisten oikeuksien parantamiseksi hallitusohjelma tai lainsäädäntö ei kuitenkaan yksin riitä. Koko yhteiskunnan asenteissa ja tahtotilassa on tapahduttava muutoksia. Kaikkein vaikein vamma on asennevamma. Jo varhaiskasvatuksessa ja kouluissa täytyy lisätä ihmisoikeustietoisuutta vammaisten ihmisarvoisesta elämästä. Samoin virkamiehiä ja yrittäjien edustajia on koulutettava vammaisten oikeuksista. YK:n vammaissopimuksen määräykset edellyttävät, että kaikissa vammaisia koskevissa asioissa vammaiset henkilöt otetaan mukaan heitä koskevien asioiden suunnitteluun ja heitä koskevaan päätöksentekoon. Tämä tarkoittaa myös vammaisneuvoston ja kokemusasiantuntijoiden parempaa hyödyntämistä. Tärkeää on, ettei vammaisia kohdella yhtenä joukkona, vaan pystytään luomaan heidän elämäntilanteeseensa sopivia palveluita ja polkuja heitä itseään kuunnellen ja heidän mielipiteitään kunnioittaen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Uusi vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta aloitti työnsä 1.9.2019. Neuvottelukunnan tehtävänä on koordinoida YK:n vammaissopimus Suomessa. Odotan tältä työltä paljon ja toivon, että neuvottelukunta saa vauhtia vammaisten oikeuksien toteutukseen. Jos pikaista paranemista ei tilanteesta tapahdu, on syytä jopa pohtia vammaisasiavaltuutetun viran perustamista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, ja sen jälkeen ministeri Kiuru, 5 minuuttia.

17.13 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitän aloitteen jättäjiä tästä mahdollisuudesta keskustella YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen toteutumisesta Suomessa. Erityisesti arvostan keskustelualoitteen laajaa otetta aiheeseen. Vammaisten oikeuksissa ei ole kysymys pelkästään palveluista tai tulonsiirroista vaan kysymys on nimenomaan, kuten tässä edustaja Mäkisalo-Ropponen sanoi, ihmisoikeuksien toteuttamisesta, mahdollisuudesta elää kykyjensä ja kiinnostuksensa mukaisesti täysiaikaista ja -painoista elämää. Suomalaisen vammaisliikkeen isä ja merkittävä vaikuttaja Kalle Könkkölä on sanonut: ”elämähän on hirveän kivaa, kun elämällä on tarkoitus”. Omasta mielestäni tämä kiteyttää hyvin sen, mihin vammaisten oikeuksissa ja ihmisoikeuksissa laajemmin pyritään.

Suomi ratifioi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 10. päivänä kesäkuuta 2016. Ilman toimeenpanoa kansainvälinen sopimus on kuitenkin pelkkää paperia. Onneksi sopimuksen toimeenpanon toteuttamiseksi on jo tehty paljon. Sopimuksen täyteenpanoon ja seurantaan on luotu tarvittavat rakenteet: eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä toimiva Ihmisoikeuskeskus ja vammaisten ihmisoikeuskomitea.

Lisäksi sopimuksen valtionhallinnollista koordinoitua ja täyteenpanoa varten perustettiin valtioneuvoston asetuksella vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE. Parhailaan VANESSA laaditaan toimenpideohjelmaa kuluvalle kaudelle, ja se valmistuu jo vuoden 2020 aikana. Olen myös itse saanut olla mukana vanelaisten kanssa asioita yhdessä pohtimassa. Prosessi on poikkihallinnollinen, ja mukana ovat kaikki keskeiset ministeriöt.

Merkittävä osallisuuteen liittyvä muutos tehtiin vuonna 2017, jolloin lakisäateistettiin kunnalliset vammaisneuvostot. Lisäksi kaikissa rakenteissa ja ohjelmien laadinnassa toteutetaan vahvaa, YK:n sopimuksen mukaista ”Ei mitään meistä ilman meitä” -periaatetta. Sen mukaan vammaiset osallistuvat itse heitä koskevaan päätöksentekoon. Tästä vammaiset henkilöt ja vammaisjärjestöt pitävät myös esimerkillisesti kiinni, ja tämän myös istuva hallitus on jo saanut huomata. Olen iloinen siitä, että nimenomaan on vahva tahto osallistua omien asioiden hoitoon, ja sitä me kunnioitamme.

YK:n vammaisten oikeuksien sopimus on siis ratifioitu, ja meillä on sen noudattamista valvovat rakenteet, mutta keskeinen kysymys on: onko kaikki siis hyvin? Ikävä kyllä vastaus on yksiselitteisesti: ei. Edessä on vielä todella paljon työtä, jotta kaikkien yhdenvertainen oikeus osallistua yhteiskuntaan toteutuisi. Olemme kuitenkin koko hallituksena sitoutuneet tekemään välttämättömiä uudistuksia tilanteen parantamiseksi.

Tämän hallituksen aikana on jo nyt päätetty, että vammaislainsäädäntö uudistetaan sote-rakenneratkaisun päätösten jälkeen, toteutetaan henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhankkeet, vammaiset ihmiset osallistuvat itse sote-valmisteluun, ja vammaisten ihmisten tarpeet myös huomioidaan tässä valmistelussa. Työ on jo hyvässä vauhdissa. Asiakasmak-sulainsäädäntöä uudistetaan, ja vammaispalvelut pysyvät maksuttomina. Asiakasmaksuja voidaan myös kohtuullistaa ja jättää perimättä. Yhdenvertaisuuslakiin tehdään osauudistus, jatketaan kuntien kilpailutusosaamisen vahvistamista, säädetään kansallinen lainsäädäntö esteettömyysdirektiivin mukaisesti, ja vahvistetaan saavutettavuuslainsäädännön toimeenpanoa. Panostetaan vahvasti myös vammaisten ihmisten työllisyyteen purkamalla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

rakenteellisia esteitä työllistymisen tieltä, ja huolehditaan työssäkäynnin edellytyksenä olevien vammaispalveluiden toimivuudesta. Saatetaan valmiiksi niin sanottu itsemääräämisoikeuslaki, jota on vuosia odotettu. Itsemääräämisoikeutta vahvistetaan, ja rajoitustoumia koskevaa lainsäädäntöä tarkennetaan. Lisäksi korjataan taksiliikenteen sääntelyä.

Tässä siis vain muutamia esimerkkejä siitä, mitä on luvassa. Kaikessa tässä olennaista on se, että vammaisten henkilöiden elämää ei paranneta ainoastaan vammaislainsäädäntöä parantamalla. Pitkään jatkuneen leikkauslinjan sijaan tällä hetkellä Suomessa panostetaan perusturvaan, sosiaali- ja terveyspalveluiden parantamiseen ja yhdenvertaisempaan yhteiskuntaan. Nämä ovat isoja hallitusohjelmataivoitteita, joista me yhdessä olemme hallituksessa linjanneet. Ja tämä työ tulee hyödyttämään myös kaikkia suomalaisia. Yksittäisenä kysymyksenä varmasti suurimmat odotukset liittyvät vammaispalvelulainsäädännön uudistamiseen, ja toteankin, että tuo uudistus tuodaan eduskunnan käsittelyyn. Viime kerralla se raukesi helmikuussa 2019. Muilta osin käydään yksityiskohtia täällä sitten läpi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Aletaan käymään näitä yksityiskohtia läpi debatin muodossa. Minuutti, mutta ei ihan yhtä nopeasti loppuun kuluva minuutti kuin äsken kyselytunnilla.

17.19 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun perheeseen syntyy vammaisen tai vakavasti sairas lapsi, alkaa perheessä vuosia kestävä omaishoitotilanne, joka mullistaa perheen elämäntilanteen monella tapaa. Tilanne sinällään on jo vaikea, mutta tämän lisäksi vanhemmat ovat liian usein kertoneet, että suurin ongelma kuitenkin käytännössä on se, että he joutuvat kerta toisensa jälkeen taistelemaan lapsensa oikeuksista viranomaisia vastaan. He taistelevat lapsensa oikeuksista, jotta heidän lapsensa saisi yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti palvelut, jotta heitä kohdeltaisiin yhdenvertaisesti suhteessa muihin ikäisiinsä lapsiin. Tarvittaessa he ovat joutuneet ottamaan tuekseen jopa juristeja ja oikeusapua, ja tämä ei millään tavalla ole oikein. Kyse on ihmisoikeuksista, kyse on asenteista. Ministeri luetteli paljon tehtäviä, mitä hallitus tekee, mutta miten me puutumme tähän perimmäiseen kysymykseen ihmisoikeuksista ja asenteista?

17.21 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on niin lyhyt aika, niin otan tässä kohtaa käsittelyyn vain artiklan 10 ja artiklan 25. Toinen on ”Oikeus elämään” ja toisessa on ”oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää”.

Meillä Suomessa kehitysvammaisten lasten hoitoa rajoitetaan tänäkin päivänä. Heiltä evätään hoitoja, jotka olisivat tarpeellisia ja jotka olisivat täysin perusteltuja antaa mutta joita vammaisuuden perusteella ei anneta. Tämä on häpeäpilkku tässä maassa. Meillä on tässä maassa 40 000 kehitysvammaista, ja me pystymme heidät täällä kyllä hoitamaan. Vuosi toisensa jälkeen oikeusasiamies kiinnittää huomiota tähän samaan. 2009 apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on antanut ratkaisunsa, jossa on myös suositus muuttaa lakia, mutta edelleenkin mitään tässä asiassa ei ole tehty. Itsemääräämisoikeuslaki ei valitettavasti välttämättä vastaa tähän, jos se on vain luettelointi näistä pakkokeinoista tai rajoituskeinoista.

Arvoisa puhemies! Tämä on ihmisoikeuskysymys, tämä on kansainvälisten sopimusten kysymys, ja jos joku tässä maassa, niin tämä on kaikuja 30-luvulta. Tämä asia on korjattava, että vammaisia [Puhemies koputtaa] ei enää syrjitä suomalaisessa terveydenhuollossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Vehviläinen.

17.22 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Ensinnäkin haluan kiittää edustaja Mäkisalo-Ropposta tästä aloitteesta. Niin kuin näemme, tässä on erittäin paljon allekirjoituksia. Luulen, että meistä moni mietti myös, kun valmistautui tähän keskusteluun, mitä käytännön asioita itselle heti tulee mieleen. Minä itse listasin viisi asiaa: ensinnäkin vammaisten kuljetuspalvelut — uskoisin, että niissä on joka puolella ongelmia — toisaalta vaikka viittomakielisten tulkkien saaminen, digisyrjäytyminen, selkokieli ja omalta paikakunnaltani Joensuun torilava, joka on hieno mutta esteettömyysongelmissa vammaisten ihmisten kannalta.

Ehkä uusi pointti tähän keskusteluun on se, että meidän pitäisi aidosti tehdä töitä sen eteen, että vammaiset ihmiset myös pääsisivät töihin paremmin. Meillä puhutaan työhaluttomuudesta, ja minä uskon, että erittäin moni vammainen ihminen pystyisi olemaan osa-aikaisesti tai jopa täysiaikaisesti töissä. Ja tämä on minusta myös semmoinen piiska julkiselle sektorille, sekä kunnille että valtiolle, että myös tällä puolella pitäisi asenteiden muuttua. Julkisen sektorin pitäisi pystyä näyttämään esimerkkiä siitä, että myös vammaisia ihmisiä otettaisiin enemmän töihin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtaja Laiho.

17.23 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on hyväksynyt vuonna 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen, mutta edelleen siinä on useita puutteita käytännön toteutuksessa, sen noudattamisessa.

Jokaisella tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet elää, harrastaa, kouluttautua ja tehdä töitä turvallisessa ja osallistavassa ympäristössä. Esimerkiksi vammaiset lapset ja nuoret haluavat osallistua vapaa-ajan toimintaan ja harrastaa samoja asioita kuin muutkin ikäisensä, mutta tässä on monia asioita — henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut, tulkkauspalvelut — jotka ovat usein puutteellisia, ja ne jäävät perheen kontolle. Työnsaanti on merkittävä asia, johon toivottavasti saadaan parannusta tällä hallituskaudella.

Mutta sitten on vielä yksi, minkä haluan nostaa esille: epätasa-arvoinen kohtelu asumisen suhteen. Vammaisilla, jotka asuvat palveluasunnossa, kiinteistövero on selvästi korkeampi muihin verrattuna. Sen takia olenkin tehnyt hallitukselle toimenpidealoitteen, että hallitus ryhtyisi lainsäädäntötoimiin vammaisiin kohdistuvan epätasa-arvoisen kiinteistövero-kohtelun korjaamiseksi. Siihen ei ole käytännössä perusteita. Vammaiset voivat käydä työssä ja muuten elää normaalia elämää mutta tarvitsevat joissain asioissa tukea henkilökohtaisissa toiminnoissa, ja sen perusteella he myöskin joutuvat maksamaan korkeampaa kiinteistöveroa.

17.25 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaisuus on läsnä minussa joka hetki. Olen vanhempi erilaiselle lapselle. Hän on erityinen, hän on ihana, ja hän on puhumaton. Ja hänen nimensä on Nuutti.

Vammaisuutta tutkittaessa ja arvioitaessa yhteiskuntamme keskittyy selvittämään, millä keinoin hänet voitaisiin integroida ympäristöömme paremmin. Joskus nuo arviot ovat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

rikkoneet hänet. Joskus häntä ei ole osattu kohdata. Ja joskus olen lähtenyt hänen kanssaan pois siksi, että häntä ei ole yritettykään ymmärtää.

Joskus yhdenvertainen kohtaaminen löytyy kuitenkin odottamatta. Vaikka silloin, kun kertoessani pikaruokalan tarjoilijalle, mitä lapseni haluaa syödä, tarjoilija vastaa katsomalla minun sijaani ainoastaan lastani. Ja silloin, kun hän kysyy lapselta minun sijastani, haluatko aterian lisäksi myös lelun. Ja silloin, kun kasattuaan tilaamamme ruoat tarjottimelle, hän ojentaa sen suoraan lapselleni ja toivottaa hänelle hyvää ruokahalua.

Ei vastaus osallisuuden toteutumiseen löydy siitä, millä keinoin vammaisen ihminen integroidaan meihin. Vastaus löytyy siitä, millä keinoin me integroimme itsemme vammaiseen ihmiseen.

17.27 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman haasteellista aloittaa puheenvuoro tämän jälkeen. Asennevamma vammaisia ihmisiä kohtaan muodostuu osaltaan jo lapsena, nuorena päiväkodeissa ja kouluissa. Me emme anna lasten olla tekemisissä toisten lasten kanssa riittävästi ja tutustua näihin mahtaviin persooniin.

Vammaiset lapset elävät monelta osin aikuisten maailmassa, ja meidän on kiinnitettävä huomiota siihen, että lapset saavat elää lasten elämää lasten kanssa aikuisten tuella. — Kiitos.

17.28 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyselytutkimusten mukaan vammaisten ihmisten oikeudet toteutuvat YK:n sopimuksista huolimatta huonosti tai erittäin huonosti. Tämä on surullista kuultavaa. Vammaispalveluissa on kyse laila turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Meillä Suomessa kuitenkin työttömien osuus on lähes kaksinkertainen toimintarajoitteisilla henkilöillä. Lisäksi Kehitysvammaliitosta kerrotaan musertavaa faktaa siitä, että iso osa kehitysvammaisista henkilöistä on saattanut olla työsuhteeseen rinnastettavassa toiminnassa jopa vuosikymmeniä ilman työsuhteeseen kuuluvia oikeuksia, etuuksia ja palkkaa. Kehitysvammaliiton arvion mukaan ainakin 3 000 kehitysvammaista henkilöä voisi työllistyä saman tien palkkatyöhön, jos siihen annettaisiin mahdollisuus.

Nykyajan teknologia mahdollistaisi sellaisia asioita, jotka eivät ennen ole olleet mahdollisia, esimerkiksi näkövammaisten ja työelämän yhteensovittamisessa. Näkövammarekisterin tilastojen mukaan näkövammaisten työllisyysaste oli vuonna 15 alle 40 prosenttia. Työllisyysaste on laskenut, ja ero muuhun väestöön on kasvanut. Nostaisinkin esiin kysymyksen siitä, olemmeko me pystyneet hyödyntämään teknologisen kehityksen mukanaan tuomat mahdollisuudet tällä sektorilla.

17.29 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tämän aloitteen tekijälle ja kiitoksia äidille, että meille tulee täällä se tieto ja vielä todiste kokemusasantuntijalta, että näin juuri on. Me emme huomaa välttämättä sitä, mitä vammaiset tarvitsisivat, vaikka me täällä puhumme hienoja ja teemme hienoja lakeja. Ja on todella hieno lause se ”Ei mitään meistä ilman meitä”. Haluan antaa suuren kiitoksen arvostamalleni Kalle Könkkölälle, joka toivottavasti tuolla taivaan pankolla taputtaa tälle keskustelulle, siitä, että hän avasi monen silmät, monien kansanedustajienkin silmät, vammaisten asioihin.

On todella totta, mitä täällä on sanottu: palvelut eivät toimi, ei ole yksilöllisyyttä, ei ole valinnanvapautta, ei ole itsemääräämisoikeutta, ei työllistytäkään, vaikka vamma ei sinänsä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

aina vie työkykyä. Esteettömyys — siitä voimme vain haaveilla. Työllistyminen kaiken kaikkiaan, minkä tuossa totesin — asenteet ovat ongelmia. Tämä kaikki siitä huolimatta, että me olemme tehneet paljon tekoja ja paljon erilaista lainsäädäntöä, muun muassa vammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmän, joka on subjektiivinen oikeus. Nyt kuulumme ministeriltä hyvän luettelon siitä, mitä kaikkea ollaan tekemässä. Tehdään yhdessä niistä totta, mitä ministeri äsken tuossa sanoi.

17.30 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tosiaan kaikille aloitteen allekirjoittajille. On todella hienoa, että näin paljon edustajia on lähtenyt tähän keskustelualoitteeseen mukaan.

Tosiaankin monissa kunnissa tehdään tärkeää esteettömyystyötä nimenomaan näiden vammaisneuvostojen taholta. Tämä työ on siinä mielessä hyvin olennaista, että siinä pyritään vammaisen ihmisen näkökulmasta huomioimaan ne tietyt esteet, joita ympäröivässä yhteiskunnassa on erilaisina liikkumisen esteinä tai sitten muunlaisina palvelujen käytettävyyden esteinä. Tämä työ on valtavan tärkeää, ja sitä tehdään aika usein vapaaehtoispuhujalta. Se tarvitsisi kyllä todella paljon enemmän tukea, mitä se nykyään saa.

Toinen asia, johonka haluan puuttua liittyen vammaisuuden määrittelyyn, on se, kuinka sisäilmasairaat ja sisäilmasta pahasti sairastuneet eivät pääse tähän vammaismäärittelypiiriin. Tämä on sellainen asia, joka yhteiskunnassamme on vielä jonkinlainen tabu, ja vaatii työtä, jotta tässäkin päästään eteenpäin. Ne ihmiset, jotka eivät pysty työskentelemään tai asumaan samoissa tiloissa muiden kanssa näistä sisäilmaongelmista johtuen, ovat kyllä todella haavoittuvassa asemassa yhteiskunnassamme muiden vammaisten tavoin.

17.32 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä yhdyin niihin samoihin kiitoksiin kuin muutkin edustajat tässä salissa: kiitoksia, että tämä tärkeä aihe on nostettu keskusteluun, ja erityiskiitos tietysti aloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle, edustaja Mäkisalo-Ropposelle. Haluan kyllä myös kiittää edustaja Koposta omakohhtaisen arjen esimerkin esille tuomisesta ja siitä, että jaoit sen meidän kanssamme tässä keskustelussa.

Toivon, että kun kansallista lapsistrategiaa nyt valmistellaan, vammaisten lasten oikeudet ja perheiden tuki otetaan kunnolla tarkasteluun ja saamme konkreettisia keinoja tilanteen parantamiseksi koko maassa. Tarvitsemme myös lisää tutkimusta vammaisista lapsista ja nuorista, jotta heidän äänensä saadaan kuuluviin. Vammaisten lasten oikeudet eivät voi olla mikään lapsipolitiikan alaluku, vaan heidät on otettava mukaan kaikkeen. Vaikka kyseessä ovat lapset, joilla on erityisiä tarpeita, heillä on paljon aivan samoja tarpeita kuin kaikilla muillakin lapsilla. He haluavat tulla nähdyiksi ja hyväksytyiksi omina itsenään, saada turvaa ja rakkautta, leikkiä, oppia ja saada kavereita. Me tarvitsemme käytännön toimia ja asennemuutosta vammaisten oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien varmistamiseksi.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan lapsen puolesta -ryhmän puheenjohtajana haluan joka paikassa ja erityisesti tässä salissa muistuttaa, että lasten oikeudet kuuluvat kaikille lapsille.

17.34 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitän myös edustaja Mäkisalo-Ropposta tärkeän asian esille nostamisesta. Vammai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

set henkilöt kohtaavat Suomessa edelleen paljon syrjintää ja puutteita palveluissa. Suomen ratifioiman YK:n yleissopimuksen keskeisiä periaatteita ovat yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus. Nämä turvataan myös Suomen perustuslaissa. Silti yhdenvertaisuus toteutuu edelleen liian harvoin.

De funktionshinderades ställning har de senaste åren förbättrats, men det finns utmaningar i att erbjuda service i rätt tid och i beaktande av det individuella serviceberoendet. Det finns också många brister i kommunernas rådgivning på svenska om service och vård som finns att få på det egna modersmålet. Det har bland annat mitt eget barnbarns familj fått erfara.

Erityistä huomiota on nyt kohdennettava neuvontaan, jotta voidaan varmistaa, että tietä vammaisten oikeuksista ja tarjolla olevista palveluista ja tuista varmasti tavoittaa heidät, jotka apua tarvitsevat.

17.35 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Voisin puhua vammaisen ihmisen oikeudesta työelämään, mutta puutun esteettömyyteen. Vammaisten oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää huolehtia siitä, että kaikki viestintä on esteettöntä. Äänitekstit on äärimmäisen tärkeä palvelu, joka mahdollistaa näkövammaisten ja lukemisesteisten tv:n katsomista. On tärkeää, että se turvataan myös jatkossa. Samoin viiranomaisviestinnässä uhkaa digitalisaation edetessä syntyä esteitä viestin saavutettavuudelle, oli kysymys sitten teknisistä vaatimuksista tai ihan vain liian monimutkaisesta käytetystä kielestä.

Meillä on ollut viestinnän esteettömyyttä seurannut työryhmä, joka kuitenkin viime vaalikaudella lakkautettiin. Kysyisinkin: Miten hallitus aikoo huolehtia viestinnän esteettömyydestä? Onko tarkoitus pohtia vastaavaa työryhmää myös jatkossa? Miten me olemme valmiita tekemään kaikkemme myös sen eteen, että vammaiset ihmiset ovat valmiita ja mukana tässä kyydissä, joka digitalisaation myötä kehittyy?

17.36 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meillä on hyvä työterveyshuolto ja työsuojelu, ja liikenneturvallisuus on parantunut viime vuosina merkittävästi, mutta sisäilmaongelmat ovat kuitenkin edelleen olemassa lähes entisellään. Näistä ja monista muista tämänytyypisistä asioista johtuen meillä tulee lisää eri-ikäisiä vammaisia, ja heidän kohtelunsa täysiarvoisina yhteiskunnan jäseninä on todella tärkeää. Siksi on hyvä, että tämä keskustelu täällä nyt käydään.

Hallitus suunnittelee palkkatuen käyttämistä työllisyyskeinona. Henkilökohtaisesti kannatan lämpimästi sitä, että palkkatukea käytetään esimerkiksi juuri näitten vammaisten työhön pääsemisen kannustamiseksi, vaikka muutoin palkkatuen osalta normaalissa tapauksessa olen aika kriittinen. Mutta tällä saralla on siis vielä paljon tehtävää, ja toivon, että hallitus vie niitä hyviä tavoitteita eteenpäin.

17.37 Anna-Kaisa Ikonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus on merkittävä. Osallisuus on kaikkien ihmisten oikeus. Vammaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuudet itsenäiseen elämään, kouluttautumiseen ja työllistymiseen siinä missä kenellä tahansa muullakin. Vaikea kieli voi kuitenkin monesti ja monen kohdalla nousta esteeksi sille, että hän kykenisi toimimaan täysivaltaisena kansalaisena. Selkokielen merkitystä ei varmasti voida liikaa korostaa, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

ajattelen, että meidän lainsäädäntömme tunnistaa sen aivan liian heikosti. Meidän tulisi julkisissa palveluissa, päätöksenteossa ja muualla kyetä entistä selkokielisemmin ilmaisemaan itseämme.

Vuorovaikutuksen on myös oltava kahdensuuntaista. Paitsi että tarvitaan ymmärrettävää kieltä, vammaisella ihmisellä pitää olla myös mahdollisuus tulla kuulluksi, jotta itsemääräämisoikeus voisi toteutua. Edustaja Koponen kertoi kyllä kerrassaan koskettavalla, hienolla tavalla, äidin kielellä tämän, mitä se arjessa voi merkitä. Itselleni tuli mieleen tällainen runo, jonka sisältöä en muista — lausuisin sen tässä, jos sen muistaisin — mutta siinä kuitenkin sanotaan näin, että ”myös hänellä, jolla ei ole sanoja, voi olla paljon sanottavaa”. Se jatkuu valtavan hienosti. Jos joku sattuu tunnistamaan, niin se kannattaa kaivaa esiin, mutta tässä on se suuri viisaus.

Nyt olen varmaan aikani käyttänyt, mutta totean vielä, että osallisuutta voidaan myöskin tukea hyvällä palveluohjauksella sitten, kun mennään palveluiden puolelle.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kuten sanottua, nyt on reilu minuutti — esteetön minuutti.

17.39 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli aika puhuttelevaa, kun edustaja Mäkisalo-Ropponen kuvasi näitä vammaisten ihmisten kokemuksia ja nosti esiin, että jopa oikeus elämään on kyseenalaistettu. Se kertoo kyllä paljon siitä, minkälaisia kokemuksia nämä lähimmäisemme joutuvat kohtaamaan. Meillä on paljon hyvää lainsäädäntöä ihan lähtien perustuslaistamme ja yhdenvertaisuuslaista, mutta käytännössä valitettavasti kunnissa, esimerkiksi kuntien palvelujen kohdalla, vammaiset joutuvat kokemaan epätasa-arvoa.

Meitä oli muutamia kansanedustajia tammikuussa käymässä Addis Abebassa tutustumassa tavalliseen etiopialaiseen kouluun. Itseäni jäi puhuttelemaan se, että koko luokka opiskeli viittomakieltä, kun luokassa oli yksi kuuro oppilas, ja ei pelkästään tuntia tai paria, vaan he todellakin opiskelivat viittomakieltä. Ajattelen, että joskus meillä voisi olla näistä kehityksistäkin opittavaa.

17.40 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan edustaja Räsäsen ajatuksia jatkaen kiinnittää erityistä huomiota kuulovammaisten aseman parantamiseen. Hallitusohjelmassa on monia viittomakieltä tukevia kirjauksia. Siinä esimerkiksi luvataan selvittää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lainsäädännön päivitystarpeet viittomakielilain ja YK:n vammaissopimuksen mukaiseksi. Lisäksi jatketaan suomenruotsalaisten viittomakielen elvytysohjelmaa. Hyvin tärkeää on myös se, että hallitusohjelmaan on kirjattu perustettavaksi laaja-alainen viittomakieliasiaain neuvottelukunta arvioimaan viittomakielilain ja viittomakielisten perusoikeuksien toteutumista. Erittäin olennainen kirjaus on, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tulee saada viittomakielellä.

17.41 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaiset kuuluvat yhteiskunnan köyhimpiin. Hallituksen tulisikin varmistaa se, että tällä kaudella, kun toimeenpannaan sosiaali- ja terveystalitiikassa tämä sotu-uudistus, puututaan siihen, että pystyttäisiin vähentämään myös vammaisten ihmisten rakenteellista köyhyyttä, esimerkiksi tarkastelemalla vammaisten oikeutta tehdä työtä ollessaan vammaisuudesta johtuvalla työkyvyttömyyseläkkeellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Terveystenhuollossa kulut kasautuvat pienituloisille pitkäaikaissairauksista kärsiville ihmisille, joihin vammaisetkin usein kuuluvat. Lääke- ja muut terveydenhuollon kulut ja maksut tulisikin tästä syystä voida laskea yhteen, jolloin ne kerryttäisivät nopeammin omavastuuta ja omavastuukatto tulisi täyteen, mikä vähentäisi puolestaan köyhyyttä. Olisin tietysti kiinnostunut kuulemaan, onko tämä asia ollut hallituksessa esillä.

Vammaisten ihmisten sulkeminen työmarkkinoiden ulkopuolelle lisää sekin vammaisten köyhyyttä. Suomessa on tuhansia kehitysvammaisia henkilöitä, joilla on sekä koulutus että halu tehdä työtä, mutta he eivät pääse työpaikkaan käsiksi. Olisin kiinnostunut kuulemaan myös, onko tähän ongelmaan kiinnitetty hallituksessa huomiota. Tässä tuli mainituksi jo se, että palkkatukea tulisi voida käyttää nykyistä useammin vammaisten henkilöiden palkkaamiseen.

Ei ainoastaan toimeentulo vaan myöskin palvelut ovat elintärkeitä pienituloisille henkilöille. [Puhemies koputtaa] Kiinnittäisinkin huomiota siihen, että kuntoutus-, tulkki- ja asumispalveluissa kilpailutus, erityisesti tällainen massakilpailutus, on usein ristiriidassa [Puhemies koputtaa] henkilökohtaisten tarpeiden kanssa.

17.43 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut herkäällä korvalla tätä keskustelua esimerkiksi siitä syystä, että puolentoista viikon kuluttua maanantaina 2. maaliskuuta minulla on mahdollisuus olla alustajana Varsinais-Suomen Vammais- ja Pitkäaikaissairausjärjestöjen VAPI ry:n yhteisessä jäsenillassa. Tämä järjestö kattaa 70 eri jäsenjärjestöä. Tulen välittämään sinne tämän keskustelun tunnelman, tämän keskustelun terveiset, jotka ovat hyvin yhdensuuntaiset olleet siitä, että me kannamme vakavasti huolta siitä, miten me saamme tässä yhteiskunnassa vammaisten ja pitkäaikaissairaiden asemaa voimaannutettua ja lainsäädännöllä luotua vielä parempia edellytyksiä kuin mitä nykyisin on vammaisten elämässä selviämiseen.

Haluan nostaa yhden erityisasian esille, ja se on kehitysvammaisten erityishuolto-ohjelman huomioiminen tulevassa lainsäädännössä. Kehitysvammaisuuteen kuitenkin liittyy kaikista vammaisryhmistä tietyllä tavalla poikkeavia erityispiirteitä, jotka erityishuolto-ohjelmassa voidaan huomioida ja sen mahdollista sitovuutta saada vahvistettua niin, että subjektiiviset oikeudet tulisivat tätä kautta mahdollisimman pitkälle turvatuiksi.

17.44 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Äitileijonat ja isäleijonat taistelevat usein vammaisten lapsiensa puolesta. Siellä on myös mummoja ja pappoja, hekin ovat leijonia. He taistelevat ja käyvät kertomassa myös meille kansanedustajille perheiden tilanteista.

Vammaisneuvostot säädettiin lakisääteisiksi. Tein siitä lakialoitteen 2014, ja oli tosiaan hieno asia, että ne kirjattiin lakiin. Kysyisin teiltä ministeri: miten olette kokeneet, että vammaisneuvostot voivat vaikuttaa vammaisten ihmisten asioihin tämän päivän Suomessa? Nehän eivät ole päättäviä elimiä.

Toinen kysymykseni liittyy henkilökunnan riittävyyteen. Olen työskennellyt pitkään vanhustenhoidossa mutta myös ikääntyneiden kehitysvammaisten parissa. Täytyy hoitajana sanoa, että se oli ihan omanlaatuisensa kokemus. Jouduin opettelemaan paljon uusia asioita. Tiedän, että henkilöstöpula on siellä vammaisten asumisyksiköissä todella kova. Millä tavalla tuleva henkilöstömitoituslaki vastaa esimerkiksi vammaisten palveluihin ja siihen, että henkilökuntaa riittää siellä?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Sitten vielä kolmas kysymys, jos puhemies sallii, joka liittyy tähän selkokielisyyteen, mikä nousi täällä esille. Olen tehnyt toimenpideoitteen siitä, että selkokielisyyttä lisättäisiin. Siinä muun muassa esitin, että voisimme eduskunnassa edes kerran järjestää niin sanotusti selkokielistä kyselytuntia. On hyvin haasteellista myös meille puhujille puhua selkokielellä. Vaalien alla järjestettiin yksi selkokielineen vaalipaneeli, missä oli mielenkiintoista olla mukana. Selkokieliisyys kuuluu meille kaikille. Lyhyet, ytimekkäät virkkeet, selkeät lauserakenteet, jotta me kaikki — mekään emme välttämättä aina ymmärrä toinen toisiamme — ymmärtäisimme, mistä maailma rakentuu, mitä me puhumme, mitä me kysymme.

17.46 Anne-Mari Virolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvostan suunnattomasti sitä tunnelmaa, mikä tässä salissa tällä hetkellä on. Täällä ei puhuta vammaisista yhtenä mössönä, vaan täällä ymmärretään, että jokainen heistä on samanlainen yksilö kuin me olemme. Joku on Nuutti, joku on Iina.

Ministeri Kiuru, te puhuitte siitä, että valtavasti on nyt putkessa tulossa uudistuksia, lainsäädäntötyötä. Viestini teille on: kun ohjeistatte valmistelua, muistuttakaa siitä, että kun on kysymys vammaisesta lapsesta, tulee ottaa huomioon koko perhe, tulee ottaa huomioon ne vanhemmat, ne isovanhemmat, ne sisarukset. Kysymys ei ole aina sen yhden yksittäisen ihmisen palveluista, vaan sen perheen pärjäämisestä, sen perheen tulevaisuudesta.

Toinen asia, mikä saa sappenin kiehumään, on elämän mittaisten palveluiden kilpailuttaminen. Teillä on tuhannen taalan paikka hoitaa se kuntoon. Toivon, että hoidatte sen.

17.47 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Kiitos kaikille arvokkaista ja tärkeistä puheenvuoroista.

Itse halusin nostaa myös tämän kiinteistöveroasian. Siitä on tullut palautetta. Elikkä kehitysvammaisille tarkoitetut ryhmäkodit, kuten muutkin erityisryhmien palvelu- ja tukiasuntorakennukset, voivat kuulua rakennusrekisterissä kolmeen eri rakennusluokkaan. Tällä hetkellä verotus niissä siis on erilainen, ja tämä voi näkyä jopa 40 eurolla kuukaudessa yksittäisen asukkaan osalta. Elikkä toivon, että tähän kiinnitetään huomiota. Tämä oli minullekin uusi asia, mutta siitä on tullut paljon palautetta ja tässäkin tuli hyvin kollegalta.

Vi bör se till att sådana här praktiska saker som hur en fastighet är registrerad i fastighetsregistret inte ska sätta folk i ojämlik ställning. Varje civiliserad stat bör se till att man tar hand om folk med funktionsnedsättning och behandlar dem jämlikt och med respekt.

Elikkä toivon, että saadaan tämä kiinteistöveroasia yhdessä korjattua.

17.48 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää tästä keskustelualoitteesta ja myöskin siitä, että täällä meitä on monia, joilleka vammaisperheen arki ei ole mitään, voisiko sanoa, luettua vaan koettua ja itse elettyä.

Olen toiminut tässä Eduskunnan vammaisasiain yhteistyöryhmässä Vamyissä ihan jo silloin ensimmäisellä eduskuntakaudella 2000-luvun alussa. Muistan, kuinka silloin teimme työtä sen eteen, että jokainen vammaisen ihminen on oikeutettu henkilökohtaiseen apuun. Niin tämä asia on sitten vihdoinkin saatu lainsäädäntöön, ja se on osaltaan myöskin toteuttamassa tätä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta, jossa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

todetaan näin: ”yhdenvertainen oikeus elää yhteisössä, jossa heillä on yhtäläiset valinnanmahdollisuudet”.

Tuossa laissa on kuitenkin pieni korjauksen paikka. Siellä edelleen puhutaan tästä niin sanotusta voimavaraedellytyksestä, joka on edellytys sille, että vammainen henkilö voi saada henkilökohtaista apua. Elikkä häneltä edellytetään sitä, että hän pystyy tekemään valintoja. Kuitenkin minun mielestäni — ja uskon, että varmasti meidän kaikkien mielestä — jokainen vammainen henkilö on oikeutettu siihen henkilökohtaiseen apuun, vaikka hän ei aina pystyisi ilmaisemaan avuntarvettaan tai omaa valintaansa. Tämä voimavaraedellytys löytyy sieltä lain pykälästä 8. Olen tehnyt tästä nyt kirjallisen kysymyksen hallitukselle, ja todellakin toivon, että tämä voimavaraedellytys tulisi tässä lainsäädännön uudistuksessa nyt uudelleen arvioitavaksi ja sillä tavalla toisi kaikki vammaiset henkilöt saman avun piiriin, jota he varmasti kaikki tarvitsevat.

17.50 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Mäkisalo-Ropposelle tästä hyvästä keskustelusta ja kiitos kaikille puheenvuoron käyttäneille. Asia on yhteinen ja äärimmäisen tärkeä, ja siksi se ansaitsee sen, että käydään myös tässä muodossa keskustelua kaiken kaikkiaan vammaisten oikeudesta.

Täällä aika koskettavalla tavalla todella kuvattiin niitä ongelmia, mitä tutkimusten mukaan ollaan kohdattu: ongelmia esteettömyyden suhteen, työnsaannin suhteen, kaiken kaikkiaan tiedonsaannin suhteen, digimaailmassa tasa-arvon suhteen — mielestäni mitä tärkein kysymys. Kaikki nämä ovat tulleet esille tässä keskustelussa.

Itselläni oikeastaan se, mikä tuli heti mieleen, oli tämä viime kauden Ei myytävänä -kansalaisaloite, jota eduskunta täällä käsitteli hyvin huolellisesti. Silloin olin kovin iloinen siitä, että yhteisvoimin koko eduskunta halusi pistää tämän asian kuntoon, otti siihen kantaa, ohjasi jatkotyöskentelyyn. Ja mielestäni on hyvin tärkeää, että — käsitykseni mukaan — ministeri Kiuru on sitä nyt sitten pistänyt eduskunnan edellyttämällä tavalla eteenpäin. Eli siellä on perustettu työryhmä, joka sitten katsoo, miten pääsisimme maaliin tämän tärkeän kansalaisaloitteen tavoitteen toteutumisen suhteen. Sille työlle todella toivotan kovasti onnea, ja uskon, että se tulee myös eteenpäin menemään.

Tämä oli, puhemies, sellainen kysymys, missä aikanaan itse paljon pohdin tasa-arvoa, itsemääräämisoikeutta asumismuodoissa, kilpailutusta. Markku Virkamäki, joka tämän aloitteen pisti alulle joskus aikanaan, paljon tästä puhui juuri niillä termeillä, että tämä on tyypillinen esimerkki siitä, missä meidän maailmassamme markkina-arvo menee ihmisarvon edelle. [Puhemies koputtaa] Ja se on mielestäni, puhemies, se tärkeä kysymys, minkä edustaja Kiljunenkin tuossa kiteytti, [Puhemies koputtaa] että kysymys on myös ihmisoi-keuksista ja asenteesta.

17.52 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun olin lapsi, näin ympärilläni Down-lapsia. Heitä oli minun koulussani, siellä missä asuin, heihin törmäsi kaupungilla. Heitä ei enää juuri näe. Pääasiassa se johtuu siitä, että vaikka tällaisia raskauksia, joista ennusteeksi saa sen, että sikiöllä ei ehkä kaikki ole kunnossa, on todennäköisesti nykyään enemmän kuin ennen, koska ihmiset tekevät lapsia vanhemmalla iällä, niin meidän sikiödiagnostiikkamme on niin kehittynyttä, että näitä lapsia ei useinkaan synny.

Uudellamaalla, jossa synnytetään kaikkein vanhimpana ja jossa on myös kaikista tehok-
kain sikiödiagnostiikka Naistenklinikalla, jo kymmenen vuotta sitten 90 prosenttia Down-
diagnoosin saaneista raskauksista keskeytettiin. Tarkoitus ei missään nimessä ole syyllis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

tää ketään. Se on ehkä elämän hirveimpiä asioita, kun saa kuulla, että kaikki ei kohdussa olekaan kunnossa. Mutta valitettavasti tiedän, kun olen tehnyt vapaaehtoistyötä tässä asiassa, että maassamme on myös hyvin paljon sellaisia vanhempia, joita painostetaan keskeyttämään raskaus silloin, kun kaikki ei ole kunnossa, trisomia 18:n kohdalla tai myös sellaisten sairauksien, joiden kanssa voi hyvin elää. Erityisesti kun kyse on hyvin nuorista äideistä, heitä usein painostetaan keskeyttämään raskaus. Tämä on hirveää. Monilla näistä lapsista on mahdollisuus elää, jos ei aivan kuten me täällä, niin kuitenkin riittävän täysipainoista elämää. Ja olen sitä mieltä, että näille perheille ja odottaville vanhemmille pitäisi aina tarjota mahdollisuus myös päättää raskaus onnelliseen syntymään.

17.54 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sain aikanaan toimia myös erityisopettajana. Ne hetket kasvattivat minua opettajana eniten, kasvativat myös ihmisenä. Ihan jokainen meistä on erilainen mutta kuitenkin samanarvoinen — se oli ehkä se paras oppi, jonka näiltä vuosilta sain.

Meillä on tällä hetkellä noin 30 000 työikäistä kehitysvammaista, ja heistä vain kaksi prosenttia tekee palkkatyötä. Heistä tuhannet kuitenkin työskentelevät palkatta ja tekevät ihan tuottoisaa työtä, pakkaustyötä, kokoonpanotyötä. Tähän mielestäni pitäisi kyllä puuttua ja taata heille myös palkka heidän tekemästään työstä.

Verkkoesteettömyys on yksi asia, jota olen pitänyt esillä, ja se on ollut esillä myös tänään tässä keskustelussa. Osa sivuista ministeriöillä on jo kuunneltavissa, se on hyvä lisä. Helppokäyttöisyyttä on lisätty, mutta sitten on myös se, että meillä monet vammaiset ja myös ikääntyvä väestö haluaa osallistua päätöksentekoon ja demokratiaan, ja silloin, arvoisa puhemies, tulemme sellaiseen tilanteeseen kuin vaikkapa hetki sitten päättynyt kyselytunti. Olen aiemmin esittänyt, että kun kyselytunnit nyt jo tulkitaan viittomakielelle, niin voisimme eduskunnassa tehdä ison ratkaisun ja ryhtyä myös livetekstittämään kyselytunteja. Se helpottaisi monen selkokieltä tarvitsevan ihmisen kyselytuntien seuraamista mutta myös monen ikääntyvän ihmisen kyselytuntien seuraamista. Olen tehnyt tästä aikanaan esityksen myös puhemiesneuvostolle, ja toivoisin, että arvoisa puhemies Eerola voisi tätä nyt viedä uudestaan eteenpäin ja tehdä yhden konkreettisen teon tässä talossa.

Sitten, arvoisa puhemies, aivan omana ryhmänään vammautuneet ihmiset — urheilussa, onnettomuuksissa, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi kriisinhallintatehtävissä — ovat sellainen joukko, jota me emme saa unohtaa. Olen itse vähän pettynyt siihen, että STEA esimerkiksi kriisinhallintaveteraanien vertaistuen määrärahat tänä vuonna päätti [Puhemies koputtaa] evätä kokonaan.

17.57 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos tärkeästä aloitteesta ja syvällisistä puheenvuoroista. En pidä siitä sanonnasta lapsen syntymään liittyen, kun sanotaan, että ”pääasia, että lapsi on terve”. Entä jos hän ei ole terve? Entä jos hän on vammainen? Tärkeintä on, että hän on lapsi, rakas lapsi. Jokainen ihminen on mittaamattoman arvokas jo idullaan.

Minulla oli ilo toimia kehitysvammaisten nuorten opettajana ja rehtorina 23 vuotta. Kehitysvammaiset olivat kansanopiston täysivaltaisia jäseniä. Opin heiltä kaikkein eniten.

Luonani kävi hiljattain kuusi kehitysvammaista poikaa, jotka antoivat eväitä meille kansanedustajille. He sanoivat:

”Tehkää ahkerasti töitä.”

”Älkää ottako tänne huumeita, muuten Suomi joutuu vaikeuksiin.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

”Tehtaan piipun päälle pitää laittaa filttäreitä.”

”Ei kannata lakkoilla.”

”Maapallo pysähtyy, jos emme tee mitään”, he sanoivat.

He puhuivat myös työn tekemisestä:

”En halua kehitysvammaisten töihin vaan oikeisiin töihin, semmoiseen, mistä tykkään.”

”Olisi mukava elättää työllä itsensä.”

”Haluan asua itsestään, että saan tehdä siellä omia hommia.”

Näistä asioista on täällä jo paljon puhuttu. Tarvitsemme työhönvalmennusta, joka on pitkäjänteistä työtä, mutta kun kehitysvammainen oppii työn, hän on mitä vastuuntuntoisin ja sitoutunein työntekijä. Tarvitaan myös ystävöimintää, sillä moni kehitysvammainen kokee itsensä yksinäiseksi. Tarvitaan selkokieltä, että ymmärretään, missä mennään.

Arvoisa puhemies! Tehtävämme on edistää yhdenvertaisuutta jokaisen vammaisen kohdalla. Jokaisen mukaan ottaminen on sivistysvaltion tuntomerkki. Kehitysvammaiset pojat antoivat meille kaikille lopuksi selkokielisen neuvon: ”Uskokaa tulevaisuutta.”

Puhemies Matti Vanhanen: Puhemiesten vaihtuessa molemmat antoivat minuutin aikaa, niin että meni pitkään.

18.00 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin ajatellut puhua vammaisten oikeudesta tehdä työtä, mutta olemme kuulleet niin liikuttavia ja koskettavia puheenvuoroja tässä salissa, kuten edustaja Koposen kokemuspuheenvuoron, että haluan ensin kiittää siitä tunnelmasta, joka tässä salissa tässä keskustelussa on ollut. Me olemme hetken olleet yhtä, ja se on tärkein viesti, jonka tästä salista voimme antaa.

Meillä on asenteiden kanssa todella paljon työtä tehtävänä. Ymmärsin sen viimeistään silloin, kun seisoin kehitysvammaisen lapsen kanssa kassajonossa ja taakse tullut keskiikäinen pariskunta totesi, että ei mennä tuon taakse. Se ei riitä, että me puhumme täällä tänään: me tarvitsemme konkreettisia toimia, ja niitä hallitus on ymmärtääkseni lupautunut ja sitoutunut myös tekemään. Ja meidän kaikkien velvollisuus on seurata sitä, että ne oikeasti menevät sinne arkeen, sillä mielestäni kaikkein arvokkainta edustaja Koposen puheenvuorossa ja muissakin tänään täällä kuulluissa on ollut se, että meillä on täällä ollut se arki läsnä. Me olemme muistaneet, miksi me puhumme ja mistä me puhumme. Se tulisi muistaa muissakin keskusteluissa.

Pidetään yhdessä huolta siitä, että vammaisilla ihmisillä on aivan samat ihmisoikeudet kuin meillä kaikilla, sillä heistä jokainen on yhtä arvokas kuin me.

En edes tiedä, mitä sanoa, mutta kiitos tästä keskustelusta teistä jokaiselle.

18.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos jo tässä vaiheessa tästä upeasta keskustelusta. Haluan tässä nyt muistuttaa, että vaikka olen tämän aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, tämä aloite on Eduskunnan vammaisasiain yhteistyöryhmän yhteinen aloite. Eli kiitos koko ryhmälle ja kiitos myös kaikille allekirjoittajille.

Vammaisasiain yhteistyöryhmä tekee paljon yhteistyötä eri vammaisjärjestöjen kanssa, ja vammaisjärjestöt ovat olleet meille kertomassa myös täällä ryhmän tilaisuuksissa omasta arjestaan ja siihen liittyvistä toiveista.

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, joka tekee valtavan paljon vapaaehtoistyötä vammaisten oikeuksien parantamiseksi. Sille on esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

merkiksi annettu velvoite seurata YK:n vammaissopimuksen toimeenpanoa ja laatia omalta osaltaan Suomen raporttia. Vammaisfoorumille tulee myös paljon lausuntopyyntöjä. Nyt minä toivonkin, että Vammaisfoorumin arvokas työ jatkossa huomioitaisiin ja sille myönnettäisiin myös julkista rahoitusta. Tällä hetkellä se ei nimittäin sitä saa. Ja samalla toivon, että vammaisjärjestöjen arvokasta työtä arvostetaan ja taataan sille tulevaisuudessa STEA-rahoituksella riittävät toimintaedellytykset.

18.02 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkisalo-Ropposelle, ensimmäiselle allekirjoittajalle, ja kaikille aloitteen allekirjoittajille suuri kiitos tästä tärkeästä aiheesta.

Vammaisille kuuluvat ilman muuta samat oikeudet kuin kaikille muillekin. Suomessa vammaisten henkilöiden näkökulmasta tilanne on suhteellisen hyvä kansainvälisessä vertailussa, mutta se ei tarkoita sitä, että meillä olisi kaikki kunnossa.

Erityisen suuri kiitos edustaja Koposelle ja edustaja Rantaselle suoraan sydämeen menevistä puheista. Teidän puheenvuoronne varsinkin olivat tosi tärkeitä, ja tietysti kaikkien edustajien tänään.

Vammaisjärjestöjen näkemyksiä kuullaan säännöllisesti useimmissa suurissa lainsäädäntö- ja muissa uudistushankkeissa, mutta ei johdonmukaisesti ja tarpeeksi. Tähän pitäisi tulla muutos, sillä vammaisuus on ollut yhdenvertaisuusvaltuutetun koko tähänastisen toimikauden ajan toiseksi yleisin syrjintäperuste, jonka vuoksi valtuutettuun on otettu yhteyttä. Syrjintää tapahtuu myös työelämässä, ja vammaisuus on liian usein syynä viharikoksen taustalla. Tällaiselle syrjinnälle on tultava loppu. Mielestäni tulisi harkita tiukempia sanktioita sille, että syrjii toista vammaisuuden takia. On päivänselvä, että vammaiset tarvitsevat myös lisää tukea arjessa pärjäämiseen heidän omaisensa mukaan lukien. Omaishoitajien tilannetta kohentamalla voitaisiin myös vaikuttaa vammaisten hyvinvointiin.

Vielä haluan sanoa sen, että meillä Turussa on Turun Soitannollinen Kerho, ja vuosikaudet olemme käyneet noin pari kolme kertaa vuodessa tilaisuudessa, jossa meillä on kehitysvammaisten kanssa yhteinen musiikillinen tanssihetki, tanssia ja ilonpitoa, ja täytyy sanoa, että me kaikki esiintyjät olemme saaneet siitä enemmän kuin kukaan muu. Me saamme olla omaisten kanssa tekemisissä, [Puhemies koputtaa] ja sen jälkeenkin olemme yhteydessä. Se on ollut todella ihana asia. — Kiitos.

18.05 Janne Heikkinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän tulee rakentaa Suomesta maa, jossa ahkeruuteen kannustetaan ja siitä palkitaan kaikissa tilanteissa. On äärimmäisen häpeällistä, että 30 000 suomalaisesta työikäisestä kehitysvammaisesta vain noin 600 ihmistä on työsuhteessa palkkatyössä. Ihmisten asenteet ja sosiaaliturvajärjestelmän kannustinloukut sekä joustamaton työmarkkinajärjestelmä syrjäyttävät aivan turhaan ihmisiä, joista monella on sisäinen palo toteuttaa itseään, päästä täyteen potentiaaliinsa ja tulla tunnustetuksi kanssaihmisten silmissä.

Hieman tilastosta riippuen noin 34—36 prosenttia yhdysvaltalaisista työikäisistä kehitysvammaisista on töissä. Meillä Suomessa määrä on vain muutaman prosentin, mikä on tyrmistyttävän alhainen. Tämä on rakenteellista syrjintää ja erittäin häpeällistä sellaista. Haluaako Suomi todella profiloitua maana, joka ennemmin lannistaa kuin kannustaa?

18.06 Hilka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tästä varsin rikkaasta keskustelusta. Kiitoksia erityisesti edustaja Koposelle oman perheen tari-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

nan jakamisesta. Kokemusasiantuntijuus auttaa meitä kaikkia ymmärtämään. Esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskus Versossa on tehty loistavaa työtä kokemusasiantuntijuuteen nojaten nimenomaan vammaisten henkilöiden työllisyyden edistämiseksi.

Lahdessa Pähee-työn osana tehtiin osuuskuntaselvitystä vammaisten henkilöiden työmarkkinoille tukemiseksi. Haasteena varsinkin kehitysvammaisten osalta on se, mikä tässä selvityksessä selvisikin, ettei edunvalvonnassa oleva voi itse toimia osuuskunnan hallituksessa. Tampereella tähän on vastattu sillä, että omaiset ovat perustaneet omillaan osuuskunnan. Eikö tätä asiaa pystyisi muuttamaan?

Lahdessa kehitettiin myös vertaisvalmentajatoimintaa. Ajatuksena on, että kehitysvammainen tukee toista työhönvalmennuksessa. Vammainen henkilö toimii tällöin työhönvalmentajan rinnalla, ja hyvinvointikuntayhtymä maksaa siitä palkkiota. Tämä on ollut todella toimiva käytäntö tällä seudulla.

Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen oikeus työhön, ja sitä tulisi koko Suomessa valvoa. [Puhemies koputtaa] Yhdenvertaisuusvaltuutettukin on ottanut tähän asiaan kantaa.

18.07 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Det är mycket fint att vi kan diskutera det här på ett väldigt hjärtligt och fint sätt här idag. Ett stort tack till ledamot Mäkisalo-Ropponen för att du tog det här initiativet, och kanske framför allt för den personliga berättelsen som ledamot Noora Koponen berättade här. Det är nog ingen som är oberörd av den historien.

Det finns många utmaningar kring den här saken, och det gläder mig att ledamot Kiviranta lyfte fram teckenspråket för de svenskspråkiga. Det är en stor utmaning som vi har, för det handlar ju om minoriteternas minoritet. Det handlar om attityder, tillgänglighet till exempel för möjlighet till arbete men också möjlighet till service i kommunerna.

Kehitysvammaisten mahdollisuus työllistyä on todella tärkeä, ja näen myös, että meidän koko yhteiskunnan tulisi parantaa asennetta kehitysvammaisia kohtaan. Tämä koskee myös päätöksentekoa muun muassa kunnissa. Meillä on vammaisneuvostot, mutta ne tarvitsisivat oikeasti myös päätäntävaltaa. Näen todella tärkeänä tämän esteettömyyden, josta on puhuttu.

Minulla olisi kysymys ministerille koskien taksiuudistusta. Olen ymmärtänyt, että tämä taksiuudistus on hankaloittanut vammaisten arkea, eli tämä tulisi muistaa nyt sitten kun taksilakia uudistetaan. Onko tästä keskusteltu hallituksessa?

18.09 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me pidämme Suomea edistyksellisenä ja tasa-arvoisena maana. Varsinkin sukupuolten väliseen tasa-arvoon kiinnitetään erityistä huomiota, niin kuin pitääkin. Kuten olemme tämän keskustelualoitteenkin äärellä saaneet todeta, on vammaisten kohdalla vielä runsaasti epäkohtia, jotka ovat yllättävänkin merkittäviä ja ihmisten elämään olennaisesti vaikuttavia. Otan yhdeksi esimerkiksi nyt Kuopion rautatieaseman, joka on suurista kaupungeistamme ainoa asema, jossa esteetöntä liikkumista ei ole otettu huomioon. Asemalaiturille ei ole edes hissiä. Olen saanut yhteydenottoja, joissa asiaa hämmästellään ja hämmästellään myös sitä, miten kauan mahtaa vielä mennä ennen kuin tällaiset epäkohdat saadaan korjattua.

Arvoisa puhemies! Tein asian korjaamiseksi lisätalousarvioesityksen. Se äänestettiin nurin. Olen tehnyt asiasta kirjallisen kysymyksen, jonka tulen huomenna jättämään, ja toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

von, että jo tämänkin keskustelun pohjalta tällaisiin epäkohtiin ja niiden korjaamiseen suhtauduttaisiin vihdoinkin asiaankuuluvalla vakavuudella. Ikävä kyllä tämä on vain yksi esimerkki vammaisten huomioon ottamisesta ja varsinkin sen laiminlyönnistä. Haluaisinkin nyt kysyä ministeriltä, kun sellainen on täällä paikalla: mitä ja milloin hallitus aikoo tehdä tällaisten perustavaa laatua olevien epäkohtien korjaamiseksi?

18.11 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa on Suomessa vielä paljon tehtävää. Viime kädessä kaiken yhteiskunnan mittana on se, miten se huolehtii heikoimmistaan, lapsista, vanhuksista, vammaisista ja niin edelleen.

Puhemies! Muutama huomio: Monilla vammaisilla on valitettava kokemus, ettei heitä oteta tosissaan, siis tunne vähättelystä. Tämä on vakava asenteellinen ongelma. Monet nuoret kipuilevat oman itsetuntonsa kanssa, saatikka vammaiset, jotka kokevat kiusaamista, syrjintää, erilaisuuden tunnetta. Myöskin työelämässä ja työmarkkinoilla riittää asenneongelmia. Oletus on usein se, että vammainen on vähintään vain osatyökykyinen. Oletus tällaisesta vajaakykyisyydestä saattaa estää ylipäättään työn tekemisen. Sopivalla mukautuksella vammaisuus harvoin estää työntekoa ja sitä kautta saadaan tällaista tarpeellisuuden kokemusta.

Huomio myös koulutuksesta: Useimmiten vammaisuus huomioidaan kohtuullisen hyvinkin perusopetuksen päättymiseen asti. Sen jälkeen saattaa olla vaikeampaa. Toisella asteella ei välttämättä ole enää samaa resurssimahdollisuutta huomioida vammaisuuteen liittyvää riittävää tukea, ja usein olosuhteet esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa ovat vammaisuuden kautta haastavat. [Puhemies koputtaa] Tässä on viime kädessä aina kyse ihmisarvosta, siis tahdosta taata vammaiselle tasa-arvoinen ja inhimillinen elämä.

18.13 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisella, jolla työkykyä on, pitäisi olla pääsy työmarkkinoille, oikeus tuntea osallisuutta työn kautta ja ylpeyttä omasta työstään. Vammaisten ihmisten poikkeuksellisen matala työllisyysaste Suomessa on suorastaan kunniaatonta. OECD:n mukaan vammaiset henkilöt ovat Suomessa harvemmin töissä kuin missään muualla Euroopassa. Kyse ei ole vain palvelujen puutteesta, kyse on asenteista, joihin tässäkin keskustelussa on viitattu. Vammainen henkilö ei suinkaan aina ole osatyökykyinen, mutta kyse on myös rakenteista Suomessa, meidän on pystyttävä parempaan. Palkkatuen lisääminen on yksi mahdollisuus korjata asiaa osatyökykyisten osalta, ja toivon, että hallitus suuntaisi toimivampaa palkkatukea juuri vammaisten henkilöiden työmarkkina-aseman parantamiseen.

Suomessa isona rakenteellisena ongelmana on erittäin säännelty työmarkkinat. Joustamattomuus työehdoissa johtaa helposti siihen, että yrittäjällä on kannustin palkata töihin vain täystyökykyisiä. Jos työehdot joustaisivat, myös osatyökykyisillä olisi paremmat mahdollisuudet saada työtä. Toivon, että hallitus edistää sitä, että vammaisilla henkilöillä olisi joustojen kautta myös paremmat mahdollisuudet työmarkkinoilla.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä kaikki pyydetty vastauspuheenvuorot, eli edustajille Rantanen, Kinnunen, Noora Koponen, Rehn-Kivi ja viimeisenä edustaja Mäki-salo-Ropponen, ja sen jälkeen ministerin vastaukset.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

18.15 **Mari Rantanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun sain mahdollisuuden vielä toiseen puheenvuoroon, niin haluan nostaa vielä muutaman asian tähän keskusteluun ja oikeastaan sen lisäksi alleviivata, että se oikeus elämään on valtavan tärkeä. Tähän asiaan toivon, että ministeri puuttuu, artiklaan 19, oikeus henkilökohtaiseen apuun. Ja nimenomaan nyt tästä lakiuudistuksesta toivoisin, että tämä voimavararajaus katsottaisiin uudestaan, koska silloin, kun on kysymyksessä kehitysvammainen henkilö, hän ei välttämättä pysty ilmaisemaan sitä, minkä hänen lähihenkilönsä tietää — mistä hän pitää, esimerkiksi käymisestä konserteissa tai kauppakeskuksessa tai leffassa tai muussa — jolloin pitäisi hyväksyä se, että lähihenkilö voi sitten myös tuoda tämän tiedon, mitä hän tarvitsee.

Toinen asia on tämä asumisasia, johon toivoisin, että hallitus ottaisi kantaa Ei myytävänä -kansalaisaloitteen pohjalta. Nimittäin tuntuu pahalta, että meillä vielä tänä päivänä on ikään kuin huutolaismarkkinat — sinne myydään, mistä halvimalla saadaan asumispalveluja. Toivoisin, että tämä olisi yksi hallituksen kärkihanke.

Enkä malta olla ottamatta kantaa tähän työelämäasiaan nyt kun työllisyystavoitteet ovat tässä maassa aika korkealla. Meillä on valtava työvoimareservi vammaisissa henkilöissä, joista saataisiin varmasti osa heti työvoimaksi ja osa pienellä avulla sinne työelämään mukaan. — Kiitos.

18.17 **Mikko Kinnunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jatkaisin tuosta ajatuksesta, mitä edustaja Rantanen sanoi tästä potentiaalista vammaisten työllistymisessä. Kun katsomme tilastoja, niin vain 2—4 prosenttia työikäisistä kehitysvammaisista henkilöistä on palkkatyössä. Tämä työllistäminen ei ole nopea ratkaisu. Tarvitaan pitkäjänteistä valmennusta, ja tätä valmennuksen koulutusta tulisi jollakin tavalla tehostaa tai lisätä. Miten se tehdään — siitä voisin mielellään kuulla ministeriltä.

Toinen asia, mikä on ollut mielessä tässä keskustelun aikana, niin kehitysvammaisille henkilöille tulisi tarjota enemmän kuin yksi vaihtoehto asumiseen. Monesti se tulee aivan kuin määrättyä, jolloin tämä YK:n ajatus, ihmisoikeuksien ja vammaisten oikeuksien ajatus, ei toteudu. Eli tällainen jokaiselle sopivan asumisen yksilöllinen räätälöiminen olisi tärkeää.

Edustaja Rantanen puhui myöskin tästä harrastuksien tukemisesta. Nykyäänhan on mahdollista saada tällaista henkilökohtaista avustamista siihen, mutta siihen ei tahdo löytä tekijöitä. Miten tähän saataisiin lisää tekijöitä — se on ollut myöskin mielessä.

18.18 **Noora Koponen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos kaikille teille, jotka olette täällä osallistuneet keskusteluun ja halunneet tuoda näkyväksi heitä, joilla omaa ääntä ei ole.

Meidän täytyy muistaa, että on olemassa rajoituksia, joille emme voi mitään, ja on olemassa rajoituksia, joita voidaan kuntouttaa ja tukea. Pahimmat rajoitukset ovat kuitenkin niitä, jotka me luomme itse, ja loppujen lopuksi vammaisen henkilö on se, jonka tulisi määritellä, onko hänellä rajoitus vai ei.

Vammaisuus ei vieläkaan kuulu kaikkiin pöytiin, kokouspöytäkirjoihin, päätöksiin tai esityksiin läpi hallinnonalojen, ja vammaisuudelle halutaan edelleen asettaa merkitty paikka, johon se kuuluu, jotta sitä olisi helpompi käsitellä. Niin kauan kuin ylenkatsomme erilaisuutta ja koemme voivamme määritellä toisen ihmisen osallisuutta, ei yhdenvertaisuutta oikeasti ole. Mutta tämän me voimme muuttaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

18.19 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitos tästä arvostavasta keskustelusta.

Täällä on puhuttu vammaisten osallisuudesta sekä mahdollisuudesta itsenäiseen elämään, ja tässä esimerkiksi apuvälineet ja esteettömyys ovat ratkaisevassa asemassa. Apuvälineet edistävät esteettömyyttä, ja niiden avulla henkilö voi rajoitteista huolimatta selviytyä mahdollisimman omatoimisesti kotona, koulussa, opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana, mutta tällä hetkellä apuvälinepalveluihin pääsy kestää kuitenkin kohtuuttoman pitkään. Oma lapsenlapseni joutui odottamaan pyörätuolia useita kuukausia. Vaikka lainsäädännön mukaan apuvälineet ovat maksuttomia, monet vammaiset henkilöt ovat joutuneet ostamaan osan tai kaikki apuvälineensä itse, koska niitä muuten voi joutua odottamaan jopa puolitoista vuotta. On hienoa, että hallitusohjelmassa nyt on kirjattu toimia tilanteen parantamiseksi. Esteettömyys on yksi keskeisimpiä edellytyksiä vammaisten henkilöiden osallisuuden toteutumiselle.

Puhemies Matti Vanhanen: Viimeinen vastauspuheenvuoro keskustelualoitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle edustaja Mäkisalo-Ropposelle.

18.21 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tähän loppuun sanoa vielä pari sanaa esteettömyydestä, koska esteellinen ympäristö syrjii vammaisia ja minusta on todella kummallista, ettei tätä asiaa saada nopeammin kuntoon Suomessa. Erityisesti kunnissa pitäisi havahtua tähän asiaan. Tätä asiaa voi edistää monella tavalla, ja toivon lämpimästi, että olemme nyt omalta osaltamme viemässä sinne omiin kuntiimme ja kunnanvaltuustoihimme tätä keskustelua.

Esteettömyyden parantamiseksi hyvä keino on esimerkiksi esteettömyysasiantuntijoiden tehokkaampi hyödyntäminen palvelujen suunnittelu- ja kehittämistyössä ja vammaisten henkilöiden mukaan ottaminen kokemusasiantuntijoiksi palveluiden ja muiden toimintojen suunnitteluun, toteutukseen, tutkimukseen ja arviointiin. Myös hankinnoista vastaavien hankintaosaamista esteettömyydestä ja saavutettavuudesta tulisi lisätä.

Paljon olisi vielä tästä aiheesta keskusteltavaa. Minulla on sellainen olo, että me olemme edelleenkin vain raapaisseet pintaa tästä syvällisestä teemasta. Mutta nyt on varmaan aika lopettaa, ja ihan lopuksi haluankin kiittää kaikkia tästä keskustelusta. Ja minun on pakko sanoa, että minä toivoisin, että tässä salissa olisi useammin tällainen yhteisöllinen tunnelma. [Eduskunnasta: Kiitos!]

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelun viimeinen puheenvuoro, ministeri Kiuru, noin 3 minuuttia.

18.22 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Minusta tuo edustaja Mäkisalo-Ropposen toive ja itse asiassa jonkinlainen johtopäätöskin tästä keskustelusta on nimenomaan oikea, ja ehkä se osoittaa myös meidän riippuvuutemme ihmisinä toinen toisistamme. Se, miten me toisistamme puhumme, se miten me laitamme hyvän kiertämään, oli varmasti tässä keskustelussa kauneinta musiikkia pitkästä ajasta. Koska kyllä kaikessa vuorovaikutuksessa on kysymys nimenomaan siitä, osaammeko me ymmärtää toinen toisiamme ja toistemme tarpeita. Siitä minusta tässä keskustelussa erinomaisella tavalla puhuivat monet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Edustaja Koponen minusta kiteytti tämän riippuvuuden toinen toisistamme, erilaisista ihmisistä, erilaisista toiveista ja tarpeista hyvin kauniilla tavalla yhden perheen näkökulmasta mutta koskettavasti, niin että se varmasti kyllä jätti sydämeen näissä asioissa sellaisen tahtotilan, josta Risikkokin tässä puhui. Eli yhteisen tahtotilan löytäminen on näissä asioissa olennaista. Itse asiassa kaikki lähtee siitä, mistä tässä myöskin yhdessä käytiin keskustelua ja mitä edustaja Elomaa totesi syrjinnästä, että mitä se tosiasia tarkoittaa se toisen ihmisen ymmärtäminen ja missä ne rajat kulkevat.

Kyllä tämä YK:n tahtotila on hyvin selkeä siinä, että me emme voi vammaisuuden ikään kuin eri ominaisuuksilla lähteä syrjimään ketään. Tänä päivänä vammaisuus ei erottele kehitysvammaisia ja vammaisia toisistaan. Tätä kautta minusta on tärkeitä, että pidetään näistä isoista tahtotilaa osoittavista toimintalinjoista kiinni. Se tuo tähän todelliseen tekemiseen sitten myöskin sitä kauneutta, mistä tässä pitäisi kaiken kaikkiaan olla kysymys.

Moni teistä puhui työstä, edustajat Ollikainen ja Kemppi, valiokunnan puheenjohtaja Vehviläinen, Vestman, Koponen ja Heikkinen. On hyvä sanoa, että vammaiset itse arvioivat, että heikoimmin toteutui oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Ja tämä osallisuuden nosto, osatyökykyisten ottaminen mukaan, on erittäin tärkeitä. Jos vammaisen itse kokee, että hänellä ei ole oikeutta yhteiskunnan tasavertaisena jäsenenä saada itselleen työtä, se on minusta tosi iso viesti, joka pitää ottaa vakavasti.

Toinen iso kokonaisuus: Kun VANelta kysyttiin, miten oikeudet toteutuvat, niin VANen selvityksen mukaan oikeuksista parhaiten koettiin toteutuvan vammaisten henkilöiden pääsy terveyspalveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa, mutta todettiin, että siinä on isoja alueellisia eroja. Moni teistä puhui nimenomaan pääsystä erilaisiin palveluihin, oikeuksien toteutumisesta käytännössä. Henkilökohtainen apu ja erityisesti liikkumisen mahdollisuudet ovat yksi asia, joka näyttää tosi kurjalta. Olin tässä tällä viikolla Lapissa ja huomasin siellä, kun kävin Lapin tilannetta läpi, että aika moni vammaisen enää ei saanut liikkumiseensa sellaista tukea kuin ennen. Nämä ovat aika vakavia asioita, kun me puhumme sellaisista subjektiivisista oikeuksista, joita meillä on.

Täällä kysyttiin myöskin selkokielestä ja digitaalisuudesta, esteettömyydestä. Minusta tämä esimerkki tästä asemasta oli aika oikea kuvailemaan sitä, onko yhteiskunnassa, edes valtion instituutioissa tai niiden jatkeissa, esteettömyysasiat otettu vakavasti. Se kyllä osoittaa sen, että meidän pitäisi tällaisissa asioissa onnistua paljon paremmin näyttämään esimerkkiä koko yhteiskunnalle. Minusta sellaisissa asioissa on nollatoleranssi. Tässä nyt joitakin näkökulmia.

Viimeisenä teemana ajattelin käsitellä tätä elämän mittaisten palveluiden kilpailuttamista. Sehän on ollut sellainen asia, jossa eduskunta on oikeasti kyllä seisonut, voisiko sanoa, sydämen puolella. Asia on todella vaikea erityisesti STM:n näkökulmasta. Se tahtotila, joka meillä olisi, ei ole yhteiskunnassa helposti painettavissa läpi nimenomaan sen takia, että tähän suhtaudutaan eri ministeriöissä hyvin eri tavalla. Hankintalaki on omanlaisensa, on monenlaisia rajapintoja ja esteitä, jotka helposti tulevat. Mutta minä halusin, että tähän aidosti perustetaan nyt porukka, joka istuu tämän asian päälle niin, että sen eduskunnan tahtotilan täytyy tulla sieltä työporukasta ulos. Se porukka nyt toukokuun loppuun mennessä esittää arvionsa siitä, miten nämä palvelut parantuvat niin, että ihmisellä olisi aidosti mahdollisuus niihin oman asumisen valintoihin. Edustaja Viitanen sanoi tuossa keskustelussa hyvin, että markkina-arvo on mennyt meillä todellisuudessa ihmisarvon edelle. Minäkäläinen työ siellä saadaan tehtyä ja miten nämä eri palaset sovitettua yhteen, se jää nyt nähtäväksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2020 vp

Taksiuudistuksesta ja muista kuljetuspalveluista: Kyllä ne sieltä tulevat. Ne ovat tuolla vastuuministereillä eli liikenneministerillä ja ministeri Pekosella tehtävänä.

Asiakasmaksu-uudistuksessa maksukattoihin otetaan kiinni. Sekin on muutoin yksi tärkeä asia, että miten asiakasmaksupuolella tuo riittävä toimeentulo voidaan ottaa huomioon.

Selkokielestä puhuttiin, ja olikos siellä vielä muuta? Viimeinen hyvä huomio oli ehkä tämä lasten asema, vammaisten lasten asema, lapsen oikeus hyvään lapsuuteen — millä tavalla se toteutuu ja millä tavalla jokaisella lapsella on oikeus olla lapsi, olla osa lasten yhteisöä. Me aikuiset olemme niin julmia, että emme ehkä osaa edes ajatella, kuinka tärkeä tuo oikeus käytännön toteutumisessa olisi myös.

Tässä joitakin ajatuksia tästä keskustelusta. Kiitän eduskuntaa kyllä näin rakentavasta ja hyvähenkisestä keskustelusta, joka vie vammaisten asioita yhteiskunnassa eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.